

STANISŁAW ZABIELSKI

Profesor Leon Mroczkiewicz – pionier plantacyjnej uprawy drzew gatunków szybko rosnących w Polsce

Professor Leon Mroczkiewicz – a pioneer and propagator of plantations of fastgrowing tree species in Poland

Ideę zwiększenia produkcji drewna dzięki wprowadzaniu do uprawy topoli, także na terenach leśnych, podjął Profesor już w okresie międzywojennym. Założył On w Poznaniu pierwsze plantacje tego gatunku w latach trzydziestych.

Były to plantacje prowadzone w sposób ekstensywny, najczęściej ze świerkiem będącym w drugim piętrze. Odmiany wówczas uprawiane to przede wszystkim topola 'Robusta' zwana niekłańską oraz topola 'Marilandica' zwana holenderską. Drzewa wysadzone były w więźbie 4 × 4 m lub 5 × 5 m. Gleba na międzyrzędach nie była pielęgnowana, gdyż świerk sadzono jednocześnie z topolą i to w gęstszej niż ta ostatnia więźbie. Topole nie były systematycznie podkrzesywane, co obniżyło ich wartość techniczną i pogorszyło stan sanitarny. Również siedliska pod plantacje nie zawsze były właściwie wybrane, a to z uwagi na brak doświadczeń krajowych w tym względzie. Niemniej uzyskane rezultaty świadczą o dużych możliwościach produkcyjnych plantacyjnej uprawy topoli ze świerkiem.

Na przykład w Nadl. Klęka z plantacji w oddz. 193f pozyskano 210 m³ grubizny z powierzchni 1,4 ha, a zasobność w 1965 r. wynosiła w tym 38-letnim drzewostanie: topoli 260 m³/ha, a świerka 160 m³/ha.

Topola 'Marilandica' osiągnęła tam wymiary do 34,5 m wysokości i 48 cm pierśnicy. Podobne plantacje można było spotkać jeszcze w latach sześćdziesiątych na terenie nadleśnictw: Leszno, Kościan, Baszków, Niemierzewo i in.

Po drugiej wojnie światowej, mając na uwadze pozytywne wyniki uzyskane na plantacjach topoli w kraju, a zwłaszcza w Europie Zachodniej, rozpoczęto w Polsce w 1948 r. tzw. akcję topolową.

Profesor Mroczkiewicz, wkrótce po objęciu Katedry Szczegółowej Hodowli Lasu WSR w Poznaniu w 1952 r., powrócił do swoich dawnych koncepcji i zaczął rozwijać badania dotyczące m.in. hodowli i uprawy wierzby i topoli. Zwłaszcza specjalnie interesowały Go w tym okresie zagadnienia związane z selekcją i uprawą wierzby. W celu szerszego rozwinięcia tej tematyki zatrudnił w katedrze wybitnego specjalistę w tej dziedzinie mgr. inż. Henryka Bukiewicza.

Z uwagi na bardzo skromne fundusze przeznaczane w tym okresie na potrzeby nauki, trudne było zwłaszcza zakładanie terenowych powierzchni doświadczalnych. W tym celu Profesor wykorzystywał więc liczne prace magistrantów.

W sumie prac takich, dotyczących tematyki wierzbowej w latach 1948-1990 było 65, z czego 57 do roku 1970, to jest do przejścia Profesora Mroczkiewicza na emeryturę. Tematyka tych prac przedstawia się następująco: Morfologia, fenologia – 4 prace, genetyka i selekcja – 8 prac, ekologia – 15 prac, uprawa – 33 prace, inne – 5 prac.

Drugim gatunkiem szybko rosnącym, którym Profesor się interesował była – jak już wspomniano – topola.

Podobnie jak w przypadku wierzby obserwacje i doświadczenia prowadzono w ramach prac magisterskich a także doktorskich. Ogółem prac dotyczących topoli napisano: 27 magisterskich (z tego 14 do roku 1970) i dwie doktorskie, których Profesor był promotorem. Prace dotyczyły przede wszystkim zagadnień związanych z uprawą różnych odmian topoli, siedlisk topolowych oraz mnożenia wegetatywnego tego gatunku.

Niestety, idee Profesora dotyczące rozszerzenia uprawy drzew szybko rosnących wspomnianych dwóch gatunków, choć znalazły w Polsce w latach pięćdziesiątych zwolenników wśród przedstawicieli świata nauki i praktyki, na szerszą skalę nie przyjęły się. Były tego dwa zasadnicze powody: mierne rezultaty tej uprawy w praktyce głównie z powodu błędów dotyczących nieumiejętnego typowania siedlisk pod plantacje i ekstensywnego ich prowadzenia oraz brak zapotrzebowania na drewno wspomnianych gatunków. Ten ostatni wynikał z przyczyn systemowych, które pociągnęły za sobą rabunkową gospodarke w lasach, gigantomanię w przemyśle, także drzewnym i niemożność rozwijania tzw. inicjatywy prywatnej w okresie PRL.